

חגי שבתאי, שפירא | עורכי דין

בית התנועה הקיבוצית רחוב לאונרדו דה וינצ'י 13 תל אביב 6473315
ט | 03-5259050 | פ | 03-5259051 | www.hs-law.org

22.11.2020

חוזר משרד 40/20 (מושבים, מקרקעי ישראל, אגו"ש): מתי לא ניתן לפרוש ממושב?

פסק דין יוצא דופן ניתן לאחרונה בבית המשפט המחוזי בנצרת, לפיו, בנסיבות מיוחדות, **לא ניתן לנתק את הזכויות הקנייניות מן החברות באגודה.**

שתי משפחות המתגוררות במושב אמירים, שתיהן חברות אגודת המושב, אמירים מושב עובדים של צמחונים וטבעונים להתיישבות חקלאית שיתופית בע"מ, ביקשו שבית המשפט יצהיר שהן **אינן חברות באגודה** אבל כן **ממשיכות להיות בעלות זכויות קנייניות בנחלה** שאחת המשפחות היא בעלת הזכויות בו, ובמגרש, שהמשפחה השניה היא בעלת הזכויות בו.

כידוע, נפסק בעבר, הן לגבי אגודות להתיישבות קהילתית והן לגבי מושבי עובדים, כי לא ניתן לכפות על אדם לוותר על זכויותיו בנחלה או במגרש, במקרה בו הוא מבקש להפסיק את חברותו באגודה. לגבי מושבי עובדים, הדבר אף עוגן בהחלטות של מועצת מקרקעי ישראל (החלטה 970 להחלטות מועצת מקרקעי ישראל). בתי המשפט הכירו בחופש ההתאגדות, ככולל גם את החופש **שלא** להתאגד, ואפשרו הפסקת חברות ללא ויתור על זכויות קנייניות, זאת תוך **שמירה על זכותה של האגודה לגבות כספים עבור שירותים** שהיא מעניקה.

בפסק הדין שניתן על ידי כב' השופטת רננה גלפז מוקדי, בבית המשפט המחוזי בנצרת, **חורגת השופטת מהכלל המתואר לעיל**, ודוחה את הבקשה להצהיר כי המשפחות אינן חברות האגודה אולם כן בעלות זכויות קנייניות.

השופטת סקרה את הפסיקה, ובעיקר את פסק הדין שניתן בבית המשפט העליון בעניין סבח נ' הכנסת (הידוע כ"בג"צ ועדות הקבלה"). מקריאת העמדות השונות שהובעו בבג"צ ועדות הקבלה, היא הגיעה למסקנה, כי **בנסיבות ייחודיות של קהילה בעלת מאפיינים תרבותיים ייחודיים, שהקצאת קרקע לבעלי אותם מאפיינים ולהם בלבד הכרחית לשם שימור אותם מאפיינים, יש לקשור בין החברות באגודה לבין הזכויות הקנייניות בקרקע.** זאת על מנת להגן על הצביון הייחודי.

השופטת המשיכה ובחנה את הנסיבות של מושב אמירים לגופן. היא מצאה שמטרות האגודה, המעוגנות בתקנונו, מדברות על שמירת עקרונות הצמחונות והטבעונות, ועל גישה אקולוגית. עוד היא התרשמה מעדויות שונות, כי האגודה **פועלת באופן אקטיבי** לשימור צביון זה. לאחר הבחינה האמורה, הגיעה השופטת למסקנה, כי אם יתאפשר לאנשים שונים להיות בעלי זכויות בקרקע באמירים, מבלי שהם יהיו חברי האגודה, ולכן מבלי שיהיו מחויבים לתקנון האגודה, לא יוכל הישוב להגן על צביונו. היא מצאה כי מדובר בפגיעה משמעותית באגודה, ומנגד, לאחר ששמעה עדויות הצדדים, לא מצאה שיש פגיעה ממשית במבקשים, אם בקשתם תידחה.

לאור האמור, דחתה כב' השופטת את בקשת החברים.

מדובר, כאמור, בפסק דין יוצא דופן. עיון בפסק הדין מעלה גם תהיות שונות, כמו למשל מה הוא צביון ייחודי אשר יש לשמור עליו? באילו אופנים ניתן להראות כי לאגודה או לישוב צביון ייחודי המצדיק

שמירה עליו באופן של חיבור בין החברות באגודה לבין הזכות הקניינית בקרקע? חרדים ניתנו בפסק הדין כדוגמה לאפיון תרבותי ייחודי, האם גם צביון דתי אחר, לרבות הימנעות מדת, יכנסו תחת העיקרון האמור? נראה שתידרש פסיקה נוספת על מנת להכריע בשאלות אלה.

נוסף, כי בשלב זה השאלות העולות ונדונות בפסק הדין אינן רלוונטיות לקיבוצים ולמושבים שיתופיים. יחד עם זאת, לא בלתי סביר בעינינו, כי ככל שקיבוץ או מושב שיתופי יהיה קרוב יותר במאפייניו לאגודה להתיישבות קהילתית, בה הקשרים הכלכליים והערבות ההדדית בין החברים הם דלים ווולונטריים בעיקרם, כך יגדל הסיכוי שבעתיד יעלו טענות דומות גם לגביהם.

הפ (נצי') 2056-02-19 מרדכי כהן נ' אמירים- מושב עובדים של צמחונים וטבעונים להתיישבות חקלאית שיתופית בע"מ

*האמור בחוזר אינו בגדר חוות דעת משפטית אלא מידע כללי שאינו מהווה ייעוץ משפטי מכל סוג שהוא.

עו"ד ענבל זוסמן עוסקת ביעוץ משפטי בנושאי האגודות השיתופיות מזה כ-18 שנים.